

Hatay

VELİ

AKADEMİSİ

ÖZEL EĞİTİMDE DAVRANIŞ DEĞİŞTİRME YÖNTEMLERİ

PROBLEM DAVRANIŞ
SERGİLEYEN ÖĞRENCİLER
İÇİN

PROBLEM DAVRANIŞ

Problem davranış çocuğun sosyal ilişkilerine, iletişimine ve öğrenmesine engel olan, kendine, ailesine, yaşıtlarına ve yetişkinlere zarar vermesine sebep olan, süreklilik hâlini kazanmış davranışlardır.

Genellikle öfke nöbetleri ve şiddet eğilimiyle ortaya çıksa da, bazı durumlarda uzun ağlama krizleri gibi reaksiyonlar ortaya çıkabilir. Problem davranış çözülmediği sürece çocuğun gelişimini tamamlaması zor olacaktır.

Problem Davranışlar Nelere Sebep Olur?

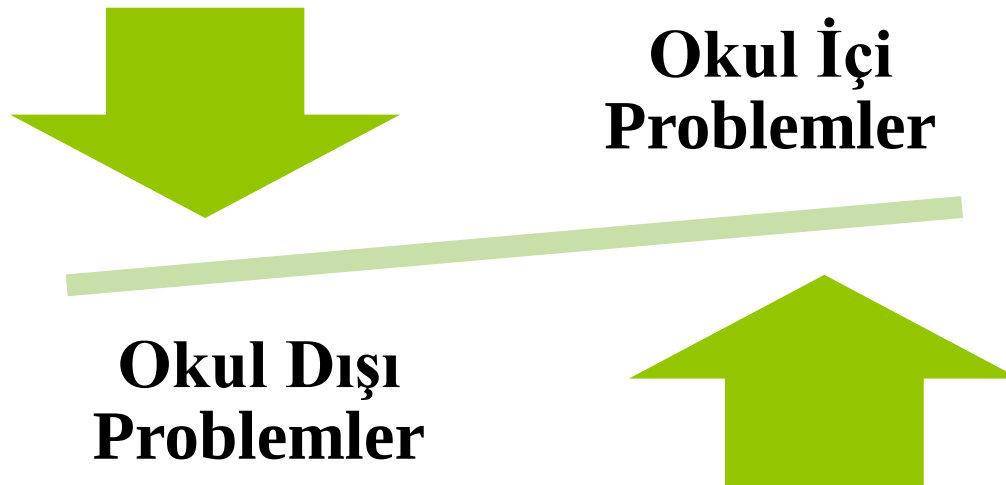
Problem davranışlar her şeyden önce çocuğun var olan becerilerini kullanmasını engeller. Bu davranış kalıplarına sahip olan çocuklar becerilerini kullanmadıkları için bir süre sonra pratik yeteneklerini kaybetme riski taşımaktadır. Örneğin kalem kullanma becerisine sahip bir çocuk problem davranışlara sahipse, elindeki kalemi yazmak için değil kağıt yırtmak, delikler oluşturmak, fırlatmak için kullanabilir

Problem Davranışlar Nelere Sebep Olur?

Bu davranış kalıpları çocukların becerilerini kullanmalarına engel olur ve yeni beceriler kazanmasını da engeller. Sürekli tekrarlayan problem davranışlara sahip olan çocuklar eğitim öğretim veya gözlem, deneyim yoluyla yeni beceriler kazanmaya açık olmayacak, öfke nöbetleri ve davranış problemleri bunu engelleyecektir.

PROBLEM DAVRANIŞIN NEDENLERİ

Problem davranışın nedenleri okul içi ve okul dışı problemler olarak ikiye ayrılır

Okul İçi Problemler

- Okulun sahip olduğu fiziksel ve kültürel özellikler de çocuğun olumsuz, sorunlu davranışlar geliştirmesine sebep olabilmektedir. Örneğin okul mevcudu kalabalıkla, sınıflarda normal kapasitenin üzerinde öğrenci bulunuyorsa, okulun fiziksel özellikleri yetersizse ve bunun gibi durumlar söz konusuysa okulda okuyan çocuklarda problem davranışlar görülebilir.

Okul İçi Problemler

Çünkü çocuklar burada ev ortamındaki konforu arayacak, eve dönmek isteyecek ve bulundukları çevreden kurtulmak için reaksiyon gösterecektir. Bu durum süreklilik kazandığında ise çocuk bir problem davranış edinmiş olur. Ayrıca okul mevcudunun sosyal ve kültürel özellikleri de büyük öneme sahiptir. Çocuklar kendi ailelerinden farklı kültürel özelliklere sahip bir çoğunluğun içinde problem davranış gösterebilirler.

Okul Dışı Problemler

Ailenin Etkisi: Yapılan araştırmalar problem davranışların büyük ölçüde ailenin özelliklerinden kaynaklandığını gözler önüne sermektedir. Çocuk doğrudan şiddet görmese bile, rol model alınan kişinin sesini yükselterek konuşması, bağırması çocuğun bu davranışlara sahip olmasına sebep olabilir. Aile ortamında sık sık tartışma olan çocukların sorunlu davranış kalıplarına sahip oldukları da bilinmektedir.

Okul Dışı Problemler

Aileden kaynaklı olan diğer faktörler ise çocuğun normalin üstünde disipline edilmeye çalışılması ya da hiç disipline edilmemesidir. Aile ortamında aşırı baskı altında olan çocuklar, başka bir ortama girdiklerinde bu baskının yokluğunu hissedecekleri için sorunlu davranışlar gösterebilirler. Tam tersi bir durum söz konusuysa, disipline edilmemiş çocukların ilk defa bir sosyal ortamda bulunmanın verdiği etkiyle problemlerli davranışlar gösterdikleri bilinmektedir.

Okul Dışı Problemler

Kitle İletişim Araçları: Televizyon, internet gibi kitle iletişim araçları çocukların sorunlu davranışlara sahip olmasında oldukça etkilidir. Sıradan bir reklam filmi bile çocuğu kötü etkileyebilir ya da yanlış bir davranış biçimini rol model almasına sebep olabilir. Televizyonda yayınlanan çizgi filmlerin önemli bir kısmında şiddet içeriği bulunmaktadır. Ayrıca çizgi film karakterlerinin rolleri çocuklara kötü rol model olacak ve problem davranış geliştirmelerine sebebiyet verecek özelliktedir. Çizgi filmler ile uzun zaman geçiren çocuklarda çeşitli sorunlu davranışların görüldüğü bilinmektedir.

Özel Eğitimde Problem Davranış Örnekleri

- Çıglık atma
- Tükürme
- Kendine ya da başkalarına vurma
- Uygunsuz kelimeler kullanma
- Dil çıkarma
- Yemek yememe
- İsteddiği olmayınca yüksek sesle ağlama
- **Bireyin yaşına uygun olmayan, sosyal ve kültürel normlardan farklı duygusal tepki ve davranışlar**

Problem Davranış Azaltma Yöntemlerine Başlamadan Dikkat Edilmesi Gerekenler

- ◉ En az sınırlayıcı yöntemi kullanmak
- ◉ Problem davranışın işlevine uygun müdeheleyi seçmek
- ◉ Ara değerlendirmeler yapmak
- ◉ Değerlendirmelere göre değişiklik yapmak
- ◉ Yerine konulacak alternatif davranış koymak

MÜDEHALE YÖNTEMLERİ

- Pekiştireç kullanarak azaltma
- Söndürme
- II.Tür Ceza
- I.Tür Ceza

Pekiştiren Kullanarak Azaltma

- ocuk olumlu davranım gösterdiğinde, olumsuz davranışı değiştirmeye yönelik bir eylem yaptığında bunu çeşitli pekiştirenlerle desteklemektir. Olumsuz davranış görmezden gelinir ancak olumlu gelişmeler pekiştirilir. Çocuklar olumlu davranış sergilediklerinde vlmek ve ödüllendirilmek isterler. Birincil pekiştiren olarak meyve, çikolata, kek gibi yiyecekler verilebilir ancak sağlıksız yiyeceklerin kullanımında ölçülü olmak gerekir.

Pekiştiren Kulanarak Azaltma

- İkincil pekiştirenler davranış değiştirmede daha çok kullanılır. Sosyal pekiştirenler (sarılma, öpme, övgü vb.), nesnel pekiştirenler (kitap, boya kalem, oyuncak vb.) etkinlik pekiştirenleri (sinemaya götürme, boyama yapma vb.) ve sembol pekiştirenler (yıldız toplama, etiket yapıştırma) ikincil pekiştiren türleridir. Sembol pekiştirenlerde olumsuz davranışın tekrarı halinde toplanan sembollerde eksiltme yapılabilir. Otizmlilerde, alt ve orta seviyede zihinsel engelli bireylerde sosyal ve etkinlik pekiştirenleri pek işe yaramaz. Bu nedenle nesnel pekiştirenler daha faydalı olacaktır.

SÖNDÜRME

Bir davranış olumlu pekiştireçle pekiştirilirse artar, pekiştireç ortadan kalkar ya da geri çekilirse azalır. Söndürme, istenmeyen davranışı görmezden gelerek davranış sıklığını azaltma şeklinde tanımlanabilir. Davranışın kaynağı kesin olarak tespit edilemediyse bu yöntem tavsiye edilmez. Çocuğun yapmış olduğu bir davranış, çocuk o davranışı sergilerken çocuğa gösterilen dikkatle ilişkili ise etkili olacak bir yöntemdir.

SÖNDÜRME

- Örneğin; çocuk koltukta zıpladığında sizin yapmış olduğunuz “Yapma!” uyarısı, çocuğun bu davranışı daha çok yapmasına ve hatta sizin ona bu uyarıyı yapacağınız başka olumsuz davranışlar sergilemesine neden olabilir. Bu yöntemin kilit noktası tutarlılıktır. Davranış her sergilendiğinde görmezden gelinmelidir ve çocuğun çevresindeki herkes aynı tutumu takınmalıdır. Hemen etkili olan bir yöntem değildir ancak sınırlayıcılığı olmaması olumlu bir durumdur.

II.TÜR CEZA

- Olumsuz davranışın hemen arkasından sunulur. 2. tür ceza, uygun olmayan davranışı takip eden pekiştirecin geri çekilmesidir. Örneğin harçlığın azaltılması, oyuncağın elden alınması, keyifli aktivitede mola verilmesi vb. Mola uygulamasında çocuk olumlu pekiştireçten uzaklaştırılabilir ya da olumlu pekiştireç çocuktan uzaklaştırılabilir. Mola uygulaması hızlı etki gösterir. Mola sonunda çocuğa yanlış yaptığı davranış, bunun ne hissettirdiği ve doğrusunun ne olması gerektiği söylenir.

II.TÜR CEZA

Ceza kullanımında çok dikkatli olmak gerekir. Gereksiz ceza vermek ileriye dönük süreçte farklı davranış bozulmalarına yol açar. Doğru uygulanırsa davranışta azalma ya da sönme görülür. Her müdahalede olduğu gibi bunda da kararlılık en önemlisidir.

I.TÜR CEZA

- 1. tür ceza, uygun olmayan davranışı takip eden hoş gitmeyen uygun olmayan davranışı takip eden hoş gitmeyen uyarandır. Kullanımı önerilmez. Ceza kullanılması gerektiği durumda II. tür ceza daha doğru olacaktır. Fiziksel ya da sözel olarak olumsuz uyarı kullanmak ileride çocuğun kişiliğinde derin yaralara sebep olabilir.

I.TÜR CEZA

- Doğru uygulandığında uzun vadede davranış değiştirme eve kazandırma açısından etkililiği gözlemlenen yöntemlerdir.